

Zöld HORIZONT

A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság időszakos kiadványa

Kilátás az Őr-kőről –

– A Bükk Nemzeti Park ősszel és télen

Fotók: Baráz Csaba

A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság Természetvédelmi Őrszolgálat

Magyarország tíz nemzeti parkjában dolgozó több mint 200 állami természetvédelmi őrből jelenleg közel 30 dolgozik a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság működési területén, amely három megyére – Nógrád, Heves, Borsod-Abaúj-Zemplén – terjed ki. Igazgatóságunk egymillió hektár feletti működési területe kilenc tájegységre lett felosztva: a Nyugat-bükk, a Kelet-bükk, a Zempléni, a Dél-borsodi, a Dél-hevesi, a Mátrai, a Tárnavideki, a Nógrádi és az Ipoly-völgye Tájegységekre. Az állami természetvédelmi örök hatásköre kiterjed a teljes közigazgatási területre, amely magába foglalja a nemzeti parkokat, tájvédelmi körzeteket és a természetvédelmi területeket. A feladat és hatáskör kiterjed a nem védett természeti területekre, valamint minden más közterületre, ahol

természeti érték megóvása szükséges.

Az állami természetvédelmi őrk a nemzeti park igazgatóság Természetvédelmi Őrszolgálatának tagja, intézkedésre jogosult, egyenruhával és megfelelő szolgálati eszközökkel felszerelt hatósági személy. Alapvető feladata a természeti értékek és területek hatósági őrzése. A Természetvédelmi Őrszolgálat országos szakmai irányítását és felügyeletét a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium látja el.

A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi őrszolgálatára tehát 1000026 ha működési területen dolgozik, egy állami természetvédelmi őrk átlagosan 30687 ha működési területet és 4314 ha országos jelentőségű védett területet felügyel.

► folytatás az 2. oldalon

A Retyezát Nemzeti Parkban jártunk

atkozás és egy rövid pihenő után Alin Alimpesc vezetésével először a Hunyadiak várához mentünk, ahol részletes ismertetést, tárlatvezetést kaptunk a várról és lakóiról, majd innen Demsusba utaztunk. Itt megtekintettük Erdély első román építészeti emlékét, a 13. században egy bizánci épület romjaira, római kövekből épült ortodox templomot. Ezt követően felkerestük Sarmizegetusát, a római kori Dácia provincia fővárosát, pontosabban annak régészeti feltárás alatt álló romjait. Estére értünk Rausorba a nemzeti park szélén található télisport központba, ahol elfoglaltuk szállásunkat. A vacsorát követően megbeszéltük az elkövetkezendő két nap programjait, valamint megterveztük a Retyezátot feltáró két túra útvonalát.

Bacsz János
BNPI

A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság kapcsolata a Retyezát Nemzeti Parkkal 2005 áprilisában kezdődött, amikor a Magyar–Román Környezetvédelmi Vegyesbizottság Természetvédelmi Szakértői Csoportja – a tusnádfürdői találkozón – 2005–2006. évi munkatervében felvetette a kétoldalú partnerségi kapcsolat erősítését. Igazgatóságunk örömmel vállalta az együttműködést a Retyezát Nemzeti Parkkal. Megkeresésünkre Zoran Acimov igazgató a turizmust, a biodiverzitás-védelmet, a környezeti nevelést és térinformatikai alkalmazásokat jelölte meg a jövőbeli szakmai kapcsolat lehetséges területeinek.

Sajnos a 2005. év őszére előkészített találkozót az akkori romániai árvíz helyzet miatt nem jött létre, és ebben az évben sem tudtuk meghívásunknak eleget tenni a román kollégák. Mégis találkoztunk: igazgatóságunk szakszervezeti támogatással a Retyezát Nemzeti Parkba tervezte éves autóbusszos kirándulását. Az október első hétvégéjére szervezett kirándulásra a kihirdetést követő egy héten belül minden hely elkelt. Október 5-én este szomorkás időben indultunk az éjszakai utazásnak, hogy másnap reggel „frissen”, kialvatlanul, de mégis vidáman megérkezzünk Dévára, ahol a román kollégák vártak bennünket. Az egyik benzinkútnál rögtön megismerkedtünk a retyezáti kollégák „felével”, merthogy négyen fogadtak minket a kilencfős létszámú nemzeti parkból. A bemu-

A Retyezát

A Retyezátot kőzettani felépítése, glaciális felszínformáinak gazdagsága, sokszínű növény- és állatvilága, valamint tájképi változatossága miatt méltán nevezik a Kárpátok ékkövének. Nem véletlen, hogy már 1927-ben természetvédelmi területet létesítettek a hegységben. A neves botanikus, Nyárády Erasmus Gyula javaslatára létrehozott rezervátum képezte magját Románia első, 1935-ben alapított nemzeti parkjának.

A Retyezát Nemzeti Park összterülete 38 000 hektár, ebből 1630 hektárt tesz ki a legszigorúbban védett Gemele rezerváció, melynek látogatásához a Román Tudományos Akadémia engedélyre van szükség. A rezerváció körül kialakított I. számú védőövezet – melybe csak a kijelölt turistautakon lehet belépni – 12 000 hektárt ölel fel.

► folytatás az 6. oldalon

Fotók: Baráz Csaba

MAGYARORSZÁG
SLOVENSKO
UKRAJNA
YKPAIHA
Neighbourhood Programme

A projekt a
Magyarország-Szlovákia-Ukrajna
Szomszédosági programján,
az Európai Unió és a
Magyar Köztársaság
tárfinanszírozásával valósul meg

▶ folytatás az 1. oldalról

A hatósági munkából következően szoros kapcsolatokat alakítottunk ki a működési területén tevékenykedő társ-hatóságokkal, nevezetesen a területileg illetékes rendőrkapitányságokkal, határőr igazgatóságokkal és a vám és pénzügyőrség szerveivel.

Az Őrszolgálat tagjai a örkerületükben a természetvédelmet népszerűsítő aktív tevékenységet is folytatnak. Előadásokat tartanak oktatási intézményekben az óvodáktól a felsőoktatásig. A természeti értékek megismertetésére túrákat vezetnek az érdeklődőknek az igazgatóság által kezelt védett területeken. Madárgyűrűző táborokat szerveznek, különböző fajmegőrzési programokban vesznek részt (túzok, szalakóta, kékvércse, kerecsensólyom, alpesi göte).

Folyamatosan véleményezik, és ellenőrzik a védett területeken megvalósuló gazdálkodói tevékenységet. Szabálysértési hatósági jogkörükben végzik a park területén folyó engedélyhez kötött tevékenységek ellenőrzését, valamint eljárnak az alábbi szabálysértések esetében (terepmotorozás védett természeti területen, védett növények gyűjtése és

állatok zavarása, élőhelyek károsítása, fokozottan védett területen való engedély nélküli közlekedés). Jogszabályba ütköző tevékenységek észlelésekor a természetvédelmi örök helyszíni bírsággal, szabálysértési feljelentéssel, a legsúlyosabb esetben bűncselekményt elkövetők feljelentésével szankcionálják.

A legsúlyosabb problémát a védett területeken folytatott terepmotorozás jelenti. Azon túlmenően, hogy kárt okoznak a védett élőhelyekben és fajokban, zavarják az idelátogatók nyugalma és kikapcsolódását, veszélyeztetik a turistautakon közlekedők testi épségét. A védett területeken a terepmotoros tevékenység jelentős növekedését tapasztalják a szolgálatot ellátó természetvédelmi örök. Védekezni ellenük csak a vonatkozó, tevékenységüket szabályozó törvények jelentős szigorításával lehetséges.

Becsei Ferenc
BNPI

Őrszolgálat az Aggteleki Nemzeti Parkban

Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság Természetvédelmi Őrszolgálat 7 főből áll. Az örkerületekben, területen dolgozó örökre átlagosan 4278 hektár védett-, és 35000 ha működési terület jut. A feladatellátás folyamatosságát huszonnégy órás készenléti szolgálat biztosítja. A természetvédelmi őreink egy fő kivételével felsőfokú végzettséggel rendelkeznek, számos szakterületet lefedve.

A természetvédelmi őrszolgálat feladatköre változatos képet mutat. A természetvédelmi értékek őrzésén, adatgyűjtésen kívül részt vesznek az igazgatóság kezelésében lévő területek egyes természetvédelmi kezelési feladatainak ellátásában – vadállomány

szabályozása, élőhelykezelés, saját kezelésben lévő területek ellenőrzése –, valamint az itt található kultúrtörténeti értékek felügyeletében is (martonyi pálos templom- és kolostorrom, Szádvár). Az elsősorban a Baradla-barlang látogatását célzó turizmusból fakadóan mintegy évi 150–180000 fő látogató fordul meg a nemzeti park területén, zömmel Aggtelek és Jósvalói térségében, ami további feladatokat ró az őrszolgálatra: elsősorban tájékoztató, segítségnyújtó, illetve ellenőrző tevékenységben nyilvánul meg.

Az Aggteleki Nemzeti Park területe az ország egyik legstabilabb nagyragadozó (hiúz, farkas) élőhelye. Ezek védelme érdekében a természetvédelmi örök fokozottan ellenőrzik a területen folyó vadászati tevékenységet, beleértve a társas vadászatokat is. Barlangjaink további feladatot adnak az őrszolgálat számára, a barlangtúrákkal, kutatásokkal kapcsolatos tevékenységek felügyeletével. Fő problémát az alacsony létszám jelenti, mert a jelenlegi létszám mellett a folyamatos jelenlét biztosítása időszakonként nehézségekbe ütközik.

Rózsa Sándor
ANPI

A fényképeket készítették:
Barta Levente,
Fitala Csaba,
Harmos Krisztián,
Pongrácz Ádám,
Rózsa Sándor,
Stoszek Krisztina,
ANPI Archiv,
BNPI Archiv

Az állami természetvédelmi örök a természet védelmé érdekében jogosult és köteles többek között:

- a természetvédelmi előírások betartásának ellenőrzésére
- a természetvédelmi érdekeket sértő, a természeti és védett területeket veszélyeztető vagy károsító cselekmény esetén személy és jármű átvizsgálására
- vadászati és horgászati teljes körű ellenőrzésére
- természeti érték és veszélyeztetéséhez használt eszközök visszatartására
- természetkárosítás bűncselekménye elkövetésének tettenérése vagy az intézkedésnek való ellenszegülés esetén személyt elfogni, visszatartani vagy előállítani
- jogszervi intézkedéssel szembeni ellenszegülés esetén annak megszüntetésére kényszerítő eszközt (testi kényszer, bilincs, rendőrségi vegyi sokkoló, szolgálati kutya, önvédelmi céllal szolgálati marokló-fegyver) alkalmazni
- szabálysértési, államigazgatási és büntető eljárást kezdeményezni, valamint helyszíni bírságot kiszabni

A polgári természetőrök tevékenységéről

A polgári természetőr önként vállalt – díjazás nélküli – munkájával segíti az állami természetvédelmi őrszolgálat tevékenységét. Elsődlegesen az őrszolgálat őrzési feladataiban való közreműködéssel, de esetenként önálló szolgálatot is ellát.

A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság három megyére kiterjedő területén az 1997-ben megjelenő törvény adta lehetőségek mentén megkezdődött a polgári természetőr szolgálat szervezése. Napjainkban 257 fő vizsgázott polgári természetőr segíti a hivatásos

állami természetvédelmi örök munkáját.

Ez a segítség a védelmi munka legkülönbözőbb területein jelenik meg. A terepkerékpárosok között vizsgázott polgári természetőrök ügyelnek arra, hogy a védett területen kerékpározók betartsák a vonatkozó szabályokat, valamint információt szolgáltatnak a természetvédelmi őrszolgálatnak a védett területeken tapasztaltakról. Bizonyos esetekben intézkedést kérnek a hivatásos hatósági jogosítványokkal rendelkező őrszolgálatról.

Az Egri Kárpát Egyesület tagjai szervezett túrákat vezetnek a nemzeti park területén, emellett az Őr-kő háznál és a Hereg-réti úthórnál polgári természetőr ellenőrző pontokat működtetnek. A B.-A.-Z. Megyei Természetbarát Szövetség vizsgálott polgári természetőrei folyamatosan adatokat szolgáltatnak a túrájuk közben tapasztaltakról. De hivatásos rendőrök, az Egererdő Zrt. hét erdészetének erdészei és műszaki vezetői is csatlakoztak a nemzeti park polgári természetőr szolgálatához. A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság továbbra is várja a természetvédelem ügye iránt elkötelezett állampolgárokat polgári természetőrnek. **B. F.**

Az Aggteleki Nemzeti Park Tanácsa

Az Aggteleki Nemzeti Park Tanácsa 2005. október 12-én alakult. A tagok – akiket a tanács munkájában való részvételre a KvVM Természetvédelmi Hivatalának vezetője kért fel – a tudományos élet, a környezet- és természetvédelem tekintélyes, a nemzeti park térségében működő képviselői.

Elnök: **dr. Varga Zoltán** (Debreceni Egyetem – zoológia, biogeográfia, konzervációbiológia).
Tagok: **Székely Kinga** (Budapest – geológia, barlangtan, barlangkutatás-történet), **dr. Gyulay Iván** (Ökológiai Intézet, Miskolc – környezet- és természetvédelem), **Móga János** (Eötvös Loránd Tudományegyetem

– geológia, geomorfológia, hidrológia), **dr. Szunyogh Gábor** (Országos Műszaki Múzeum, Budapest – barlangtan, muzeológia), és **dr. Veres László** (Herman Ottó Múzeum, Miskolc – néprajz, ipartörténet, muzeológia). A tanács feladata a természetvédelem, a területfejlesztés, térségfejlesztés regionális szintű, koncepcionális jellegű, stratégiai jelentőségű vagy jelentős társadalmi érintettségű kérdéseinek megvitatásában való közreműködés.

A tanács a fenti kérdések tekintetében tanácsadással, vélemény-nyilvánítással, javaslatlétellel élhet. A következő ülés témája a nemzeti park természetvédelmi kezelési terve alapkonceptiójának megvitatása lesz.

Szomorad Ferenc
ANPI

A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer feladatai a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság működési területén

1992-ben Rio de Janeiro-ban nemzetközi egyezmény született a biológiai sokféleség védelméről, amelyhez Magyarország is csatlakozott. Az egyezmény 1995-ös, törvényi szintű kihirdetésével hazánk vállalta, hogy nemzeti programot dolgoz ki a biológiai sokféleség megőrzésére. Ezen kötelezettségek teljesítésére jött létre 1997-ben a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR), mely a magyarországi élővilág sokféleségének változását megfigyelő országos program. Célja bizonyos élőlények és élőlény-közösségek kiválasztott sajátosságainak hosszú távú, rendszeres időközönkénti, egységes mintavételi eljárásokkal történő vizsgálata. Legegyszerűbb esetben ez egy adott faj egyedeinek megszámlálását jelenti, pl. háromévenként. Az információk birtokában nyomon követhetjük a környezet változásainak élővilágra gyakorolt hatását, de a természetvédelmi kezelések hatékonyságát is. A Bükki Nemzeti Parkban az adatgyűjtés 1998 óta folyik, az alábbi komponensekkel: védett és veszélyeztetett növény- és állatfajok, invázió növényfajok, növényfajta- és állatfajta-közösségek, élőhelyek.

Védett és veszélyeztetett fajok monitorozása

Ide tartozik a mohák, nagygyombák, edényes növényfajok (igazgatóságunk működési területén 46 faj), gerinctelenek (szitakötők, nappali lepkék) és gerinces állatok (denevérek, ürge) populációinak vizsgálata, 1-3 évenkénti gyakorisággal. Természetvédelmi kezeléseink eredményességét is le tudjuk mérni az adott fajok állományváltozásainak vizsgálatával. Jó példa erre a Csákpilis területe, ahol a papucskosbor és a henyé boroszlán egyedszáma a fokozottan védett, bekerített területen növekszik, a kerítésen kívüli, vadjárta területen viszont csökken. Néhány faj állományváltozása főként a csapadékeloszlás változásaira vezethető

2

Fotó: Sulyok József

Fotó: Pozsonyi András

vissza (amennyiben kedvezőtlen emberi hatás nem éri élőhelyüket): csapadékosabb években nő a sűrű csetkák, heverő iszapfű és egyes orchideák (pókbangó, gömböskosbor, bíborossallangvirág) egyedszáma, míg az ürgeállomány nagysága a talajvízszint emelkedése miatt csökken.

Invázió növényfajok monitorozása

A növényfajok monitorozása a veszélyeztetett értékeken kívül néhány gyorsan, tömegesen terjedő, hazánkban nem őshonos növényfaj megfigyelését is célozza. Ezek a fajok természetvédelmi és társadalmi szempontból is igen károsak, az őshonos növényfajok élőhelyeit elfoglalva kiszorítják azokat, több közülük erősen allergén. Legismertebb képviselőik a parlagfű és az akác, területünkön ezeken kívül a magas és kana-

dai aranyvessző, a selyemkóró, a gyalogakác és a bálványfa jelenléte okozza a legnagyobb gondot. Monitorozásuk tízévente, az élőhely-térképezésekhez kapcsolódva történik.

Életközösségek monitorozása

A monitoring rendszer keretein belül nemcsak a kijelölt fajok populációit vizsgáljuk, hanem néhány kiemelt élőhely életközösségeinek (növényfajta-összetétel, gerinctelen és gerinces közösségeinek) monitorozása is zajlik. Ilyen élőhelyek a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság működési területén a Bodrogköz vízes élőhelyei (magassásosok, zombéksásosok), a Bükk és a Mátra erdőrezervátumai és kezelt lombos erdei (bükkösök, cseres-tölgyesek, melegkedvelő tölgyesek, szurdokerdők), a Hevesi-sík szikesei, valamint néhány értékes száraz gyepek és hegyi rét a Bükk és a Zempléni-hegység területéről. A kijelölt növényfajta-összetételhez kapcsolódik a bennük élő állatközösségek (egyenesszárnyúak, pókok, talajfelszíni ízeltlábúak, kétélűek, hullók) monitorozása.

Magyarország élőhelyeinek térképezése és monitorozása

Az élővilág tájszintű sokféleségének vizsgálata és változásának nyomon követése

Fotó: Császár Zsuzsanna

az élőhelyek térképezésével valósul meg. Az Általános Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer (Á-NÉR) lehetőséget ad az élőhelytípusok besorolására és térképezésére. A térképek 1:25000 léptékben készülnek. A program kialakítása során a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság működési területén 18 db 5x5 km-es élőhelytérképezési negyzet lett kijelölve, melyekben az élőhelytérképezést tízévenként kell megismételni. Rövid távon elsősorban a tájhasználatban bekövetkezett változásokat követhetjük nyomon (beépített területek változása, erdőtelepítések és vágások, művelt területek felhagyása, nem műveltek művelésbe vonása), hosszabb távon azonban a klímaváltozás nyomon követésére is alkalmas lehet.

Pozsonyi András
BNPI

1. kép: A fűhálózás az egyenesszárnyúak és a lepkék monitorozásának fontos módszere
2. kép: Korai szegfű
3. kép: A monitorozás pozitív tapasztalatai: a korai szegfű terjedése a Bél-kő felhagyott mészkőbányájában (2003-2006)

4. kép: Az 1900-as évek elején készült fényképfelvétel a szarvaskői várnak még jelentős falmaradványai láthatók.
5. kép: A Keselyű-bérc
6. kép: Szarvaskő látképe télen
7. kép: A Vár-bérc látképe napjainkban

Szarvaskő – Geológiai Tanösvény

A Szarvaskő település központjában lévő indítótáblától a tanösvény északi ága a Vár-bércre, onnan a Tardos-bérc Akasztó nevű omára vezet (oda-vissza: 2,4 km). A 6., 7., 8. és 9. állomás pontok a környékjellegzetes kőzetfelfaltársait (agyagpala, diabáz, mélytengeri párnaláva) mutatják be. A 10. állomás a 13. században épült szarvaskői várból nyíló panorámára hívja fel a figyelmet. A 11. állomás ismertetőtáblája az Akasztó-hegy szilikát sziklagyepének élővilágát szemlélteti.

A falutól délre kijelölt körút (6,4 km) érinti a Hegyes-kő-dűlő miocén kagylós homokfelfaltársát, a Denevér-tárót (wehrlit) és a Tőbérci kőfejtőt. Ez utóbbi földtani bemutatóhely ismertetőtáblája a mintegy 170 millió évvel ezelőtti, a középső-jurában keletkezett mélytengeri üledékösszetételbe nyomult gabbró-intrúziót mutatja be. (Figyelem: a 3. és 4. állomás közti útszakasz még nincs kiépítve, a vasúton, a patakon és a forgalmas közúton az átkelés még nem megoldott!)

5

Szarvaskő

Szarvaskő település közvetlen környezete a jellemzően üledékes kőzetekből felépülő Bükk hegység földtörténetének egy igen sajátos fejezetét alkotja. A jura időszakban a békés üledékképződést ugyanis jelentős kéregmozgásokkal együtt járó tengeralatti tűzhányó-tevékenység szakította meg: a földkéreg hasadákaiban izzó bazaltláva ömlött ki. Hasonló kéregszétnyílás (riftesedés) játszódik le napjainkban az Atlanti-óceán közepén lévő hátságban. A Szarvaskő környéki kőzetlemezen tehát 170 millió évvel ezelőtti mélytengeri események nyomait tanulmányozhatjuk. A sötétvörösre, barnára mállott, de üde állapotban sötétszürke kőzet az egykori bazaltlávából keletkezett. Az Eger-patak szurdokvölgyét övező Vár-bércet és Keselyű-bércet legömbölyített felületű sziklák alkotják, amit a geológusok párnalávanak neveznek (Szarvaskői Bazalt Formáció). A Vár-bércre vezető tanösvényen járva tehát elmondhatjuk, hogy száraz lábbal sétálunk egy hajdani óceánfenéken, mely napjainkban különleges sziklai élővilágnak ad otthont.

Az Eger-patak völgye fölé magasodó párnaláva-képződményeken sziklahasadékgyep, szilikát sziklagyep, sztyepprétek, kontinentális

sztyeppcserjések és a melegkedvelő tölgyesek képviselik egy szukcessziós sorozat egy-egy elemét.

A sziklavilág gazdag rovarvilágot rejt. Lepkék közül meg kell említeni a ritka, védett mészkőszikla-araszolót, amely itt vulkanikus kőzeten él, és az övesbaglyokat. Madarak közül a bokorerdők, sziklacserjések mediterrán jellegű fajtát, a bajszos sármányt emeljük ki.

A Vár-bérc nevét a sziklaormon látható várról kapta. A sziklavonulat délkeleti szélén a szakadék felett még látszik a várfal magasán álló alapozása, amely középtájon egy négyzet alaprajzú, 4-4,5 m belső méretű épülethez (torony vagy ciszterna?) csatlakozik. A belső vár északnyugati oldalán csak csekély falcsontok láthatók. A vár mindig az egri püspök váruadalmának központja volt. 1295-ből ismerjük első említését. 1596-ban az egri várral együtt Szarvaskő vára is török uralom alá került. 1687-ben szabadult fel, ismét az egri püspök birtokát képezte. 1735-ig még lakható volt, de ezután elhagyták és romba dől.

Az 1900-as évek elején készült fényképfelvétel a várnak még jelentős falmaradványai láthatók. Mára ezek a falak is leomlottak, és a település hajdani zsúpfedeles házai is eltűntek.

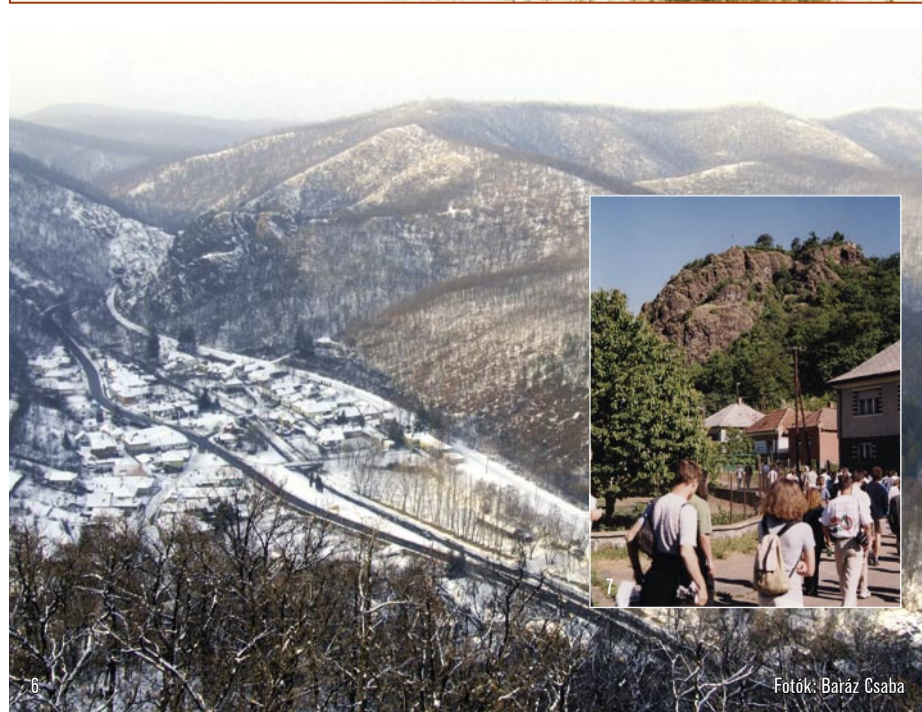
Baráz Csaba – Holló Sándor
BNPI

ARCHÍV

4

Fotó: Archiv

6

Fotók: Baráz Csaba

Térkép

A Nemzeti Ökológiai Hálózatról

Az 1993-as maastrichti konferencián merült fel először egy európai szintű ökológiai hálózat létrehozásának igénye Európai Ökológiai Hálózat (ECONET) néven. Ezt követően, 1995-ben a környezetvédelmi miniszterek szófiai találkozóján a csatlakozó országok – köztük hazánk is – aláírták az Európa Tanács által kezdeményezett Páneurópai Biológiai és Tájdiverzitási Stratégiát, s jóváhagyták, hogy a Páneurópai Ökológiai Hálózatot (PEEN) a részt vevő országoknak 2005-ig ki kell jelölniük. 1999 áprilisában Genfben elfogadták a Páneurópai Ökológiai Hálózat kialakítására vonatkozó irányelveket. A PEEN lényegében az egyes országok ökológiai hálózatából tevődik össze. Hazánkban a Nemzeti Ökológiai Hálózat tervezése 1993-ban kezdődött meg a Természetvédelmi Világszövetség (IUCN) szervezésében.

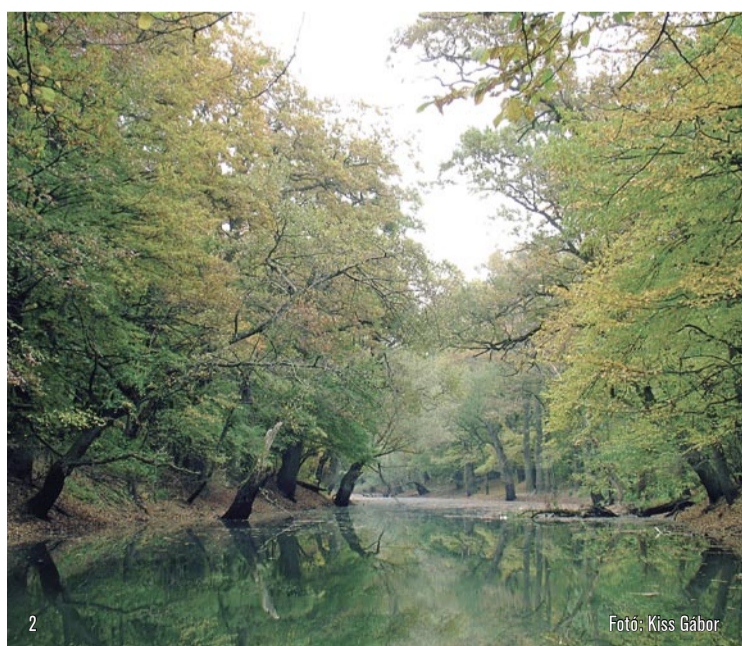

A hódok visszatelepítési programjának kiváló terepei a folytonos ökológiai folyosók (a Felső- és a Közép-Tisza vidéke)

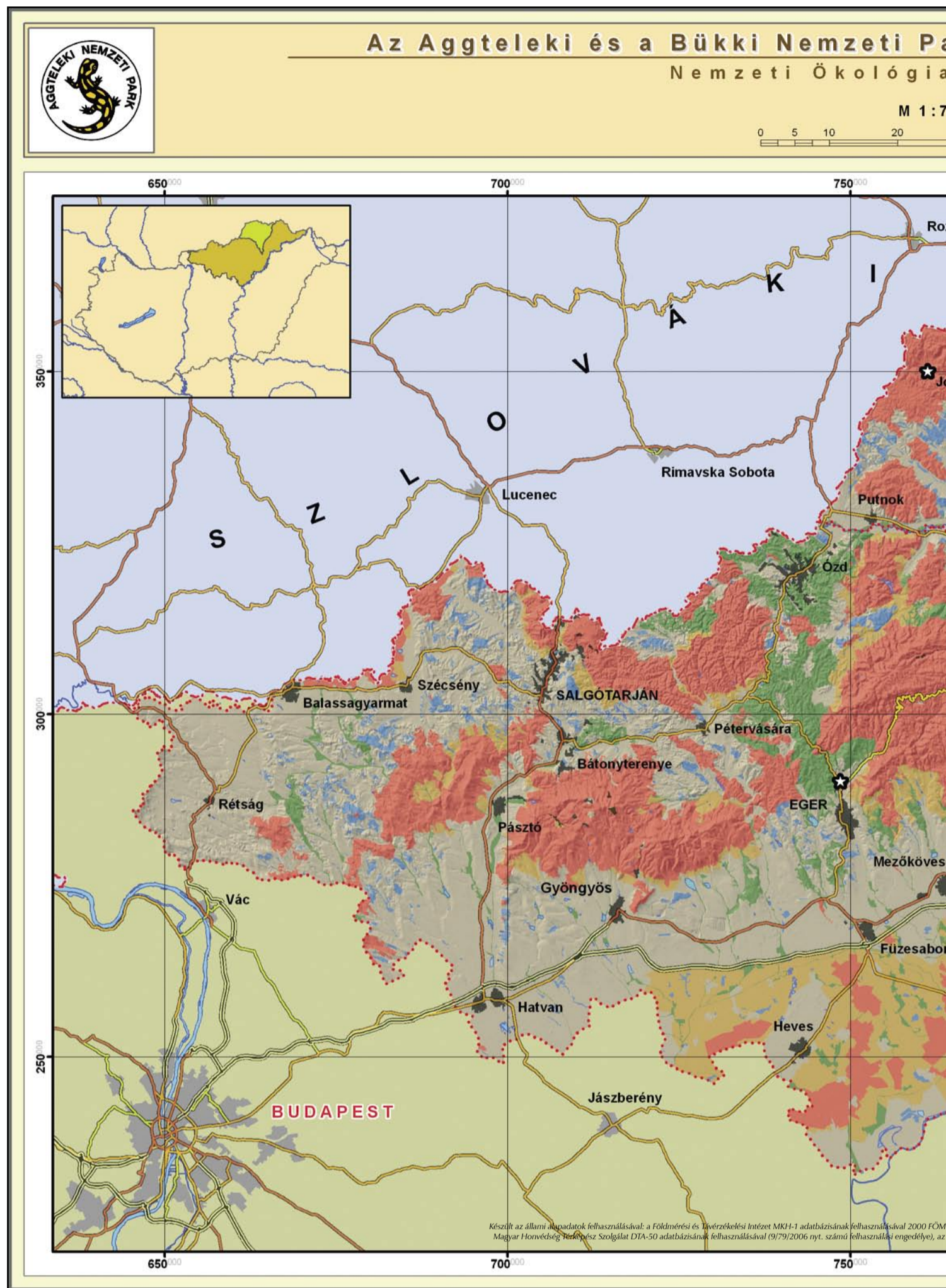
A Nemzeti Ökológiai Hálózat területei 4 kategóriából tevődnek össze: magterület, folytonos folyosó, megszakított folyosó és védőövezet (puffer).

A magterületek természetes, illetve természetközeli állapotokkal jellemezhető élőhelyek, melyek az adott területre jellemző számos értékes, – esetenként unikális, endemikus – védett és védendő faj állományainak életreül szolgálnak, azok életkörülményeit és fennmaradását hosszú távon biztosítani képesek. Ezen területekre a természetes folyamatok lejátszódása, valamint a nagy biodiverzitás jellemzők. Mivel a magterületek a lehető legtöbb természetes populációnak, illetve az ezekből felépülő életközösségeknek az élőhelyei és genetikai rezervátumai, így ezeken a területeken az elsődleges cél a biodiverzitás megőrzése. A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság működési területén magterületként került besorolásra – egyebek között – a Bükk Nemzeti Park és több tájvédelmi körzet védett természeti területe.

A magterületeket egymással folytonos ökológiai folyosók illetve megszakított ökológiai folyosók (külföldi szakirodalomban stepping stones – avagy „lépegető kövek”) „kötik össze”. A folytonos folyosókat általában vízfolyások, valamint az azokat kísérő ligeterdő-állomá-

A Bodrog folyót kísérő ártéri erdőségek utolsó hírmondója a Long-erdő (magterület, folytonos folyosó)

nyok alkotják, de ugyanígy megtalálhatók ebben a kategóriában nagyobb, összefüggő gyepterületek, erdők is. A megszakított folyosók leggyakrabban kisebb kiterjedésű, mozaikszerűen elszigetelt élőhelyek (például erdő- és gyeptoltok, kisebb tavak és vizes élőhelyek, fasorok, facsoportok), melyek a fajok egyedeinek vándorlása, migrációja során kiemelkedően jelentős pihenő-, táplálkozóhelyül szolgálnak. Ezek az ökológiai folyosók – azon túl, hogy önállóan is fontos élő-, szaporodó-, táplálkozó- és pihenőhelyek –, egyúttal kapcsolatot is teremtenek az egyes élőhelyek és populációk között, biztosítva ezáltal a fajok egyedei, valamint az azok génállományai közötti áramlást, elősegítve ezáltal a stabil, egészséges állományok fennmaradását. Ezáltal az egyes magterületek biológiai sokféleségének megőrzésében is szerepet játszanak.

Az ökológiai hálózat negyedik kategóriája, a védőövezet (vagy más néven puffer) az ökológiai magterületeket és a folyosókat érő káros – azok ökológiai stabilitását, állapotát kedvezőtlenül befolyásoló, veszélyeztető – emberi hatások mérsékléséül szolgál. A védőövezet a magterületeknél és az ökológiai folyosóknál alacsonyabb termé-

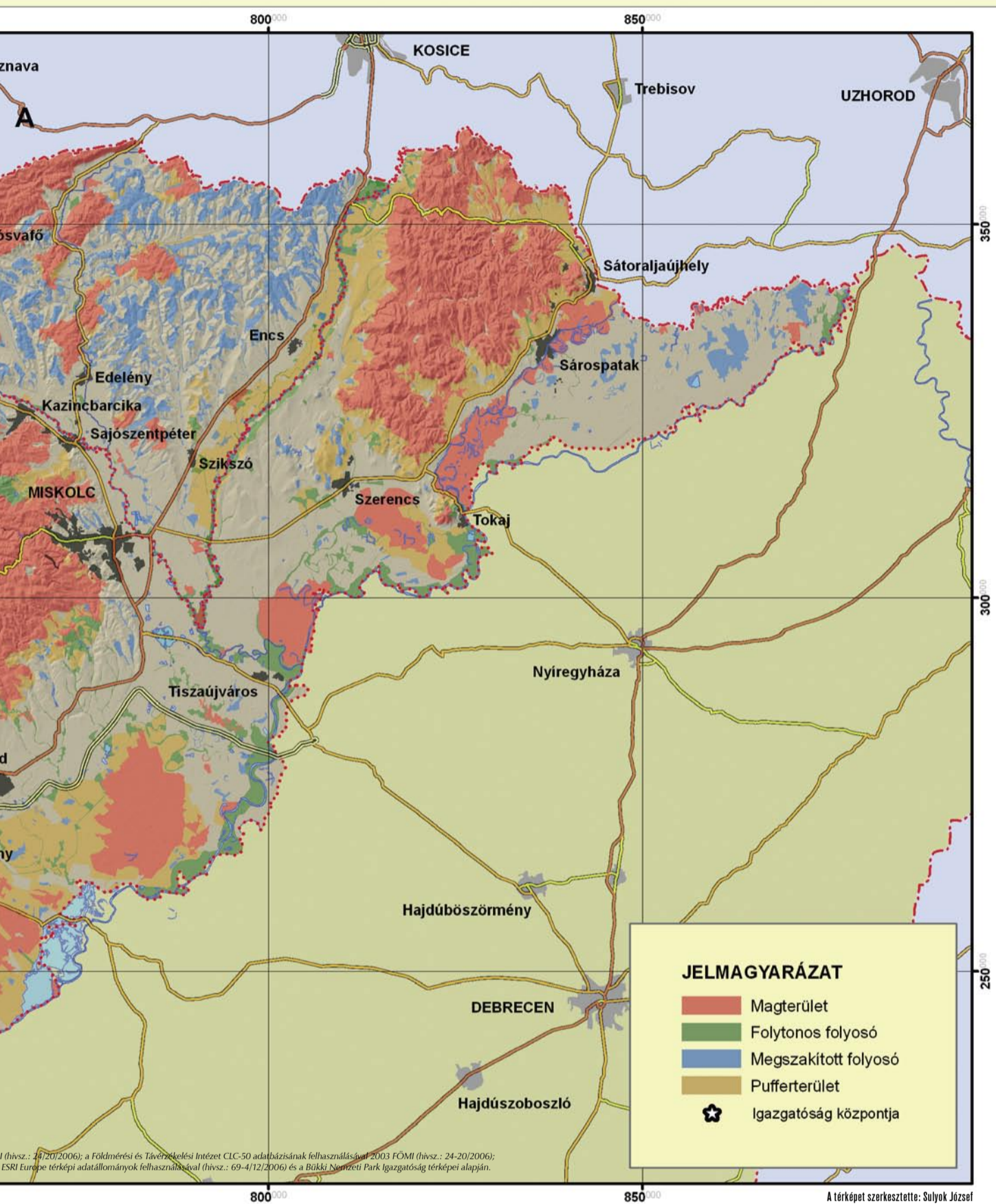
szetességű, tájhasználat-intenzitásuk nagyobb – ugyanakkor alkalmasak a kiemelt jelentőségű élőhelyek, az ott előforduló társulások és populációk egyedeinek védelmére a környezetterhelő, degradáló hatásokkal szemben. Amennyiben egy magterület peremterületét közvetlenül érő káros hatás következtében egy adott, értékes populáció ott élő egyedei elpusztulnak, a megüresedett ökológiai niche betöltésére a belső területekről áramlanak egyedek (ökológiai vákuumhatás). Ezáltal – főként – a peremterületet érő káros hatás állandó, vagy ismétlődő jellegű – a belső területeken a génállomány folyamatosan elszegényedik, majd génsodródás következtében a populáció összeomlását, eltűnését eredményezheti, csökkentve ezzel a terület biológiai sokféleségét. Így a védőövezetek kijelölése, védelme – mivel a kedvezőtlen hatások nem veszélyeztetik közvetlenül az ökológiaileg kiemelkedően értékes területeket, illetve azok élővilágát – a magterületek biodiverzitásának megőrzésében is fontos szerepet játszik. A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság működési területén a védőövezet területe, kiterjedése a megőrizni kívánt élőhelyek jellegétől, a magterület vagy folyosó sé-

Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság működési területei

Nemzeti Ökológiai Hálózat elemei

00 000

30 40 50 km

(hívsz.: 24/20/2006); a Földmérési és Távérzékelési Intézet CLC-50 adatbázisának felhasználásával 2003 FOMI (hívsz.: 24-20/2006); ESRI Europe térképi adatállományok felhasználásával (hívsz.: 69-4/12/2006) és a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság térképei alapján.

A térképet szerkesztette: Sulyok József

Nemzeti Ökológiai Hálózat az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság működési területén

Mint testünket az erek és az idegek, úgy hálózák be az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság működési területét a különböző természetes és természetközeli élőhelyek, amelyek az ökológiai hálózat részét képezik. Az ökológiai hálózat igazgatóságunk illetékességi területéhez tartozó része a Sajó–Hernád–országhatár által közrezárt terület közel felét foglalja magába. A magterületeket a legértékesebb védett területek, illetve a nagy kiterjedésű, természetközeli erdők alkotják. Kiemelkedően fontos részét képezik az Aggteleki Nemzeti Park, a Kiemelt Jelentőségű Természetmegőrzési Területek, illetve a Putnoki-dombság Különleges Madárvédelmi Terület. Őket egymással és más élőhelyekkel az ökológiai folyosók kapcsolják össze. Az ökológiai folyosókat folyó- és patak völgyek, legelők és gyepek, illetve kisebb kiterjedésű, őshonos fafajokból álló erdők képezik. Legnagyobb részük megegyezik a korábban, a természeti területek felmérése során értékesnek talált mocsarakkal, legelőkkel, erdőfragmentumokkal. Az ökológiai hálózat legkisebb kiterjedésű területei a pufferterületek, amelyek kijelölésének célja a magterületeket és az ökológiai folyosókat érő emberi hatások mérséklése. Nagyobb, összefüggő területei a Hernád-völgyben vannak, ahol az intenzív műveltszántóföldek között megmaradt gyepterületeket és a terület kiemelkedő jelentőségű parlagisas-állományának fészkelő- és táplálkozóterületeit védik. Kiemelt jelentőségűek a vízfolyások és vizes élőhelyek. A hálózat összetettségének áttekintésére érdemes elképzelni, hogy bármelyik városunk vagy községünk szélén eredő kis patak vize végső soron a Fekete-tengerbe folyik...

Farkas Roland
ANPI

Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság	
Hálózati elem	Kiterjedés (ha)
Magterület	46 164
Ökológiai folyosó	36 831
Pufferterület	14 789
Összesen	97 784

A folyóvölgyek és a vízzel elárasztott területek fontos ökológiai folyosók (Bódva-völgy)

rülékenysége, a várható külső hatások jellege és erőssége, valamint a környező területek állapotának függvényében kerültek kijelölésre.

A Nemzeti Ökológiai Hálózat területei az esetek többségében átfedésben vannak a többi – szintén élővilág-védelmi, ökológiai alapon kijelölt – természetvédelmi szempontú területi kategóriával, mint például az országos jelentőségű védett természeti területekkel, a Natura 2000 területekkel, vagy az ex lege védett lápok területeivel.

Ludányi Csaba
BNPI

Bükk Nemzeti Park Igazgatóság	
Hálózati elem	Kiterjedés (ha)
Magterület	309 399
Ökológiai folyosó	126 289
Pufferterület	153 868
Összesen	589 576

A Kesznyéteni Tájvédelmi Körzet morotvával tarkított síksága a Nemzeti Ökológiai Hálózat magterülete (Kerek-tó, Nagy-legelő)

3300 Eger
Radnóti Miklós u. 9.
Tel: 70/292-50-90
Honlap:
www.kaptarko.hu
E-mail:
kaptarkovek@citromail.hu

Kaptárkövi Természetvédelmi és Kulturális Egyesület

Egyesületünk 2003-ban alakult, nagyjából természet szerető és természetvédelemmel foglalkozó fiatalokból. Alakulásunkkor elsődleges célként a kaptárkövek védelmét jelöltük meg. A sziklákat sújtó egyre gyorsuló pusztulási folyamatnak a megállítására a mai napig is szervezünk programokat, hogy régiókn ezen értékei ne tűnjenek el véglegesen. A programjaink jórészt pályázati pénzekből és tagjaink önkéntes munkájának köszönhetően valósulnak meg, de a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság által létesített ilona-völgyi és bél-kői tanösvény nyomvonalának kijelölésében, majd a későbbiekben önálló pályázati programok keretében kerültek megvalósításra elképzeléseink.

1. kép: Cserjeirtás természetvédelmi kezelés érdekében
2. kép: Barlangi túra az Almási-zombolyban
3. kép: Tanösvény építése a szomolyai természetvédelmi területen
4. kép: Szomolyai kaptárköv

Oktatás, ismeretterjesztés

Véleményünk szerint a természet megismerni nem az iskolapadban, hanem kint, az élő természetben lehet igazán. Ennek kétségkívül a legjobb „eszközei” a tanösvények, amelyek nemcsak hasznos információkat közölnek az odalátogatókkal, hanem biztosítják a természetadta szabadságérzetet és az önálló felfedezés örömeit is. Ennek jegyében egyesületünk kezdeti lépésekként részt vett a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság által létesített ilona-völgyi és bél-kői tanösvény nyomvonalának kijelölésében, majd a későbbiekben önálló pályázati programok keretében kerültek megvalósításra elképzeléseink.

2005-ben a KvVM-KÖVICE pályázati programjának keretében sikerrel pályáztunk, így megvalósíthattuk a Szarvaskői-geológiai tanösvény tervezett felújítását. Szintén a KÖVICE pályázati program keretében belül nyertünk támogatást még 2004-ben a Szomolyai Kaptárkövek Természetvédelmi Területen létesítendő tanösvény kiépítésére.

A Bükkalja legnagyobb kaptárköv-csoportján – a szomolyai Vén-hegy szikláin végigvezető tanösvény technikai megoldásait tekintve egyedülálló lesz hazánkban. Mivel az út jelentős részét a sziklafelszínen kell vezetnünk – természetesen úgy hogy a képződmények ne sérüljenek –, ezért az alapközetre erősített gerendalépcsőket kell elhelyeznünk, hogy a látogatók számára megoldjuk a biztonságos közlekedést.

Az első szakaszban, június-augusztus folyamán a lépcsőépítések mellett nagy gondot kellett fordítanunk a kúpok megtisztítására, akáctalanítására. Augusztus végén a munkálatokba bekapcsolódtak a szomolyai lakosok, önkéntesek és közmunkások is. A tanösvény útvonalának további építési munkálatai 2007. tavaszán folytatódnak, amelynek keretében a hiányzó szakasz részűzését folytatjuk, korlátokat építünk, tanösvényablakot helyezünk ki, illetve pihenőhelyet létesítünk.

SZOMOLYAI KAPTÁRKÖVEK TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLET

Az Országos Természetvédelmi Tanács 1960-ban nyilvánította védetté a – jelenleg 4,8 ha nagyságú – Szomolyai Kaptárkövek Természetvédelmi Területet. A kaptárkövek védetté nyilvánítását az 1958-ban megkezdett kőbányászat tette sürgetővé, mely teljes pusztulással fenyegette ezeket a jelentős földtani és kultúrtörténeti emlékeket. A természetvédelmi terület a Szomolya fölött emelkedő Vén-hegy nyugati lejtőjén, a Kaptár-völgyben helyezkedik el, ahol a riolittufa vonulat nyolc nagyobb, fülkés sziklára, kőkúpra tagolódik. Ez Magyarország legtöbb fülkével (117 db) rendelkező kaptárköv csoportja.

Több elmélet született a fülkék szakrális rendeltetésére vonatkozólag, de a 20. század közepén a méhészeti célú hasznosításuk is felvetődött. Ebben a kérdésben még a mai napig nem alakult ki határozott álláspont, sőt, azt sem tudjuk biztosan, mikor készülhettek a fülkék, de egy biztos: ezek az emberi kéz vája formák egyedülálló kultúrtörténeti értéket képviselnek. A 200–400 méter tszf-i magasságig emelkedő Bükkalja kőzetfelépítése különbözik a tőle tektonikusan lehatárolódó Déli-Bükk nagyrészt mészkőből és agyagpalából álló hegyeitől. A kaptárkövek anyaga zömében riolittufa, mely a miocénben (21–13 millió év) zajló heves vulkáni tevékenység nyomán jött létre.

A terület eredeti növényzetét cseres-tölgyes és tatárjuharos-molyhos-tölgyes társulások alkották.

Kirándulás, túrázás, ismeretterjesztő utak

Rendszeresen szervezünk túrákat, és ismeretterjesztő kirándulásokat is. Úticéljaink közt nemcsak a közeli hegyvidékek, de a Kárpátok és távolabbi országok nemzeti parkjai is szerepelnek. Így jártuk be egy-egy túrasorozat keretében a Bükk-vidék földvárait, vagy a bükkaljai kaptárköveket, de minden évben például a Vizek Világnapján szervezünk túrát a Bükk víznyelőihez és időszakos karszforrásaihoz.

Hegymászó Szakosztály

Egyesületünk keretein belül működik hegymászó-szakosztályunk, mely rendszeresen szervez programokat. A közeli Bükk és Mátra sziklafalai mellett rendszeresen járunk az Alpokba, a Tátrába és a Kárpátok más hegyvidékeire, de a Balkán hegyeire és Kis-Ázsiába is szerveztünk már hegymászóutakat, amelyekről ismeretterjesztő előadásokat tartunk.

Kalcit Barlangász Szakosztály

Az utóbbi időben igény mutatkozott egy barlangász-csoport megalakítására is, melyet egyesületünk barlangászati iránt érdeklődő, barlangászattal rendszeresen foglalkozó tagjai alapítottak. Elsődleges célként szerepel régióknak, hazánk és a környező országok barlangjainak megismerése, bejárása, és a barlangok – mint ex lege védett földtani objektumok – védelme.

Kulturális tevékenység

Alakuláskor nevünkbe a „kulturális” jelzőt is bevettük, utalva arra, hogy a kaptárkövek nemcsak mint természeti értékek jelentősek, hanem fontos kultúrtörténeti értéket is képviselnek. Ismeretterjesztő túráink és előadásaink mellett „klasszikus” kulturális tevékenységekkel is foglalkozunk, mint például az erdélyi Szováta település magyar könyvtárának könyvadományokkal való segítése. K. D.

A Retyezát

► folytatás az 1. oldalról

Leginkább jégformálta gleccser-völgyei, tengerszemeket rejtő kárfülkéi avatják az Erdélyt övező hegységek legszebb alpesi tájává a Retyezátot. A 42 darab kétezer méter fölötti csúccsal rendelkező hegység (legmagasabb pontja: a Peleaga, 2509 m) központi részének kőzetanyaga gránit és granodiorit, miáltal nemcsak felszínalakotana, hanem geológiai felépítése is a Magas-Tátrához teszi hasonlatossá. A magmás kőzetekből álló legmagasabb csúcsokat és gerinceket prekambriumi és paleozoikumi kristályos palaköpeny veszi körül. (A Bodu Formáció biotitos gneisz például 670 millió éves.)

A Retyezát mai formájában tehát glaciális formákkal tagolt alpesi jellegű magashegység. A jégkor második felében az állandó hóhatár (1900 m) fölé emelkedő hegytetők firnmezőiből tekintélyes gleccserek ereszkedtek le a lejtőkön. A jégkorból 15 hajdani gleccservölgy és 80 tengerszem, számtalan kárfülke, kárpíris, kárgerinc, jégkarcolta vásott szika és periglaciális kőtengerek sokasága maradt vissza. A hajdani gleccserek egyébként meghaladták a 10 km-t és egészen 1300 méter tengerszint feletti magasságig nyúltak le. Az utolsó jégárak mintegy 10–12000 éve olvadtak el. A visszama-

radt cirkuszvölgyekben (kárfülkék – a hajdani firngyűjtők) és a glaciális teknővölgyekben található a hegység vonzerejét jelentő tengerszemek. A magasabbban (1900 és 2200 méter között) fekvő tavak a glaciális lépcsők mögött, jégvája teknőkben, az alacsonyabban fekvők a gleccserek hordalékfelhalmozó tevékenysége nyomán létrejött morénagátak mögött alakultak ki. A Retyezát legnagyobb tava a 2040 m magasságban fekvő Bukurató: 8,8 ha (15,7 m mély). A legmélyebb tava a 1997 m magasságban lévő Zenóga: 29 m mély (területe: 6,5 ha).

B. Cs.

Az első túra alkalmával Rausorból a Kondor menedékház érintésével a 2060 m magasán lévő Stevia tengerszemhez kapaszkodtunk fel. Ebből a gyönyörű kárfülkéből a csapat egyik része a Lolaia-gerincen átkelve ereszkedett le a Pietrele menedékházhoz, míg egy tizenkét fős különítmény Daniel „Bibi” Bal ranger vezetésével meghódította a hegység névadó csúcsát, a 2482 m magas Retyezátot.

A következő napon a mészkőből felépülő Jorgován-hegycsoport gerincére, a történelmi Magyarország határát alkotó Zsil folyó felső szakaszának vadregényes völgyéből kapaszkodtunk fel. Egy kisebb csoporttal a Scorota-nyergen át megmásztuk a Piule csúcsot (2081 m), ahonnan tanulságos látképben tárult elénk a Retyezát központi tömege, az előző napi túránk terepe.

A kísérő kollégák: Daniel „Bibi” Bal, Ivaşcu „Zmeu” Alin, Grigore Opriţoiu, Danciu „Sole” Bogdan, Tătaru „Hanu” Daniel voltak, köszönjük nekik a szakavatott túra-vezetéseket és a sok-sok ismeretet, amit a Retyezátról, illetve a nemzeti parkban folyó természetvédelmi tevékenységről átadtak nekünk. Külön köszönettel tartozunk Zoran Acimov igazgató úrnak, aki ezt az igazán értékes és tanulságos három napot koordinálta.

1. kép: Pihenő a Stevia tengerszemnél
2. kép: A Retyezát csúcsán (2482 m)
3. kép: Útban a Scorota-nyereg felé (Kis-Retyezát)

Programok

...volt

Szeptember 22. – Autómentes nap Egerben

Az egri Part Egyesület az Autómentes Nap alkalmából bringás felvonulást szervezett, amely az Egal Club zöldvezetében színes rendezvénnyel zárult. A felvonulással a résztvevők és a rendezők a városi kerékpározás előnyeire kívánták felhívni a figyelmet. A Büki Nemzeti Park Igazgatóság, a Kaptárkö Egyesület és a Magyar Madártani Egyesület Bükki Helyi Csoportja közösen vett részt a rendezvényen – kiadványokkal, plakátokkal, szóróanyagokkal gazdagítva a programot.

Fotó: Bíró Barbara

Szeptember 23. – Kalandozás az Északi-Bükkben

Idei második „várnéző” túránkon a dédesi várat és a verepce-bérci bronzkori földvárat látogattuk meg. Tematikus túráink keretében a látogatók elől elzárt, illetve kevésbé ismert helyeket kerestük fel szakvezető segítségével és irányításával.

Szeptember 26. – Tiszta Hegyek Napja

Ezen a jeles napon a Szomolyai Kaptárkövek Természetvédelmi Terület tanösvényének takarítási munkálatait végeztük egy civil szervezet és önkéntesek segítségével. A Kaptárkövek Természetvédelmi és Kulturális Egyesület 2004 decemberében elnyert pályázata révén a természetvédelmi területen található kaptárköcsoport kúpjai között egy bemutatót kialakítási munkálataiba kezdett. Ezen a napon lépcsőket, részüket készítettünk – biztonságosan járhatóvá téve az első szakaszt.

Október 3. – Takarítási világnapi rendezvény

Igazgatóságunk szervezésében a Városgondozás Eger Kht. és az Ökopannon Kht. részvételével zajlott a takarítási világnapi rendezvényünk. A „szelektív napos” eseményen öt iskola, közel 100 diákja vett részt. Az igazgatóság felsőtárkányi oktató- és látogatóközpontjában, négy helyszínen ismerkedhettek meg az iskolások az egész világon egyre nagyobb gondot okozó hulladékproblémával.

Október 4. – Állatok Világnapja

Assisi Szent Ferenc, a környezetvédők védőszentje, az emberek és állatok védelmezője és gyámoltója előtt tisztelegtünk az Állatok Világnapján. Az andornaktályai általános iskola diákjainak Szitta Tamás madárvédelmi tevékenységünkről tartott diáképes előadást a felsőtárkányi oktató- és látogatóközpontban. Ezt követően a nap-pali lepkéinkről szóló, „Színek szárnyán” c. filmet tekinthették meg az iskolások.

Október 20–24. – Első Európai Ürge Konferencia

A Büki Nemzeti Park Igazgatóság felsőtárkányi Nyugati Kapu Oktató- és Látogatóközpontjában került megrendezésre az ürgekutatók első európai találkozója. A rendezvény hazai és nemzetközi jelentőségét mutatja, hogy azon több mint ötven hazai és külföldi szakember vett részt. A találkozón az ürgefoglalkozó szakemberek áttekintették a fajjal kapcsolatos ökológiai és természetvédelmi problémákat, megosztották eddigi tapasztalataikat, és kidolgozták a faj összehangolt nemzetközi megóvási stratégiáját.

lesz...

Adventi Játsszóház – kézművesdélelőtt Felsőtárkányban

December 2-án, szombat délelőtt 9.00 órától szeretettel várjuk a családokat a felsőtárkányi Nyugati Kapu Oktató- és Látogatóközpontban megrendezésre kerülő délelőtti kézműves foglalkozásra, amelyen a gyermekek agyagfigurákat készíthetnek és elleshetik a fazekasmesterség csínját-bínját. A teadélután keretében az Aggteleki Nemzeti Parkról szóló filmeket vetítjük le (Lakatos Iván: A vízsepp kivájjja a követ; Séták a sötétség birodalmában; Magyar világörökségek: Aggtelek – Jósvalf).

Madárkarácsony

A madarak egy része ősszel délre vonul, hogy melegebb égtájakon vészeldjék át a téli hónapokat. A telet hazánkban töltő madarak számára nagyon fontos, hogy a fagyok beállta után is elegendő táplálékot találjanak. Ehhez tudunk nekik segítséget nyújtani az etetéssel. A Büki Nemzeti Park Igazgatóság 2006. december 9-én, szombaton délelőtt madáretető-készítésre invitál mindenkit.

...volt

Július – Tanártovábbképzés

A Miskolc Városi Pedagógiai Intézet és az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság közös szervezésében megvalósuló 80 órás akkreditált képzés során az idén 22 lelkes pedagógus ismerkedett meg a nemzeti park értékeivel, és kapott iránymutatást arra nézve, hogyan adhatja át tanítványainak ezeket az ismereteket erdei iskolai keretek között.

Július 3-8. – Természetismereti tábor

Az idei nyáron is megrendeztük az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság hagyományos természetismereti táborát a Szögliget melletti Szalamandra-házban. A részt vevő általános iskolás gyerekek barlangi és felszíni túrákon, kézműves foglalkozásokon, természetismereti vetélkedőn vehettek részt, és előadásokat hallgathattak a nemzeti park élővilágáról, barlangjairól és csillagásatról.

Fotó: Záhorszki Adél

Július 18–22. és 24–28. – Szüneti mulató

A több éve rendszeresen megrendezésre kerülő kézműves és természetismereti táborok keretében az idén 90 helyi, térségi és távolabbról érkező gyermek ismerkedhetett számos kézműves mesterség fogásaival és az Aggteleki Nemzeti Park természeti és kultúrtörténeti értékeivel, hagyományaival.

Július 27–30. – Gömör-Tornai Vásártér

A VI. Gömör-Tornai Fesztivál keretében 2006. július utolsó hétféjén Jósvalfön, a Gömör-Tornai Vásártéren húsz térségi kézműves és mezőgazdasági szolgáltató immár ötödik alkalommal fogadta a fesztivál látogatóit. Az itt megforduló kb. 3000 érdeklődő kipróbálhatta a bemutatkozó mesterségek fogásait, vásárolhatott a termékekből, megkóstolhatta néhány hagyományos recept alapján elkészített helyi ételt és szórakozhatott az alkalmi produkciókon.

Július 27–30. – Zöld Sziget

A Gömör-Tornai Vásártér melletti kis „sziget” adott helyet az idén először az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság munkáját bemutató 12 tablónak, ahol az érdeklődők kérdéseire válaszoltunk. Emellett a Környezeti Nevelési Csoport munkatársaival mikroszkópozhattak, földfestékekkel alkothattak a természet iránt érdeklődők, s végigjártak egy innen induló és ide érkező ideiglenes, mesés-játékos tanösvényt.

Szeptember 22. – Takarítási Világnap

E jeles nap alkalmából az idén 47 diák hallgathatott előadást a szemétkérdés problémáiról, a szelektív hulladékgyűjtésről, továbbá ellenőrizhette az egy éve elásott és most „kihantolt” komposztálható, valamint nem komposztálható hulladékok bomlását. Végül a gyerekek egy terepi túrával összekötött takarítási akcióban vettek részt – megtisztítva a tanösvények útvonalát az eldobált szeméttől.

Október 4. – Állatok Világnapja

A jeles nap alkalmából az Aggteleki Nemzeti Park oktató központja által meghirdetett rajzpályázatra beérkezett számos gyönyörű munka közül 28 díjazott vehette át ezen a napon jól megérdemelt jutalmát.

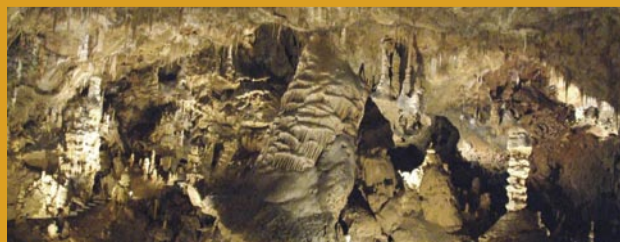
lesz...

Mikulás-napi játsszóház, illetve Ünnepváró játsszóház

December 2-án és december 22-én az Aggteleki Nemzeti Park Kúria Oktató Központjában megrendezésre kerülő ünnepi készülődésekre az alkalomhoz kapcsolódó kézműves foglalkozásokkal várunk minden helyi, térségi és távolabbról érkező gyermeket, családot.

Óévbúcsúztató operettgála

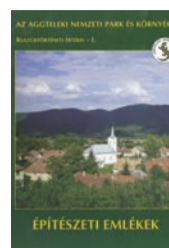
december 30-án 16.00 órakor a Baradla-barlangban (Hangversenyterem).

Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság kiadványai

Az Aggteleki Nemzeti Park és környéke kultúrtörténeti értékei I. Építészeti emlékek

Szöveg: Hadobás Sándor, fotó: Borzsák Péter
Az Aggteleki-karszt csodálatos barlangvilága és felszíni természeti kincsei mellett a környékbeli települések építészeti, kultúrtörténeti értékei sem kevésbé jelentősek. A sorozat első füzeté az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság működési területéhez tartozó kistelepülések építészeti emlékeit veszi számba 36 oldalon, külön figyelmet szentelve a terület bájos – sok esetben festett mennyezetű és bútorzatú – kis templomainak.

Az Aggteleki Nemzeti Park természeti értékei I. Baradla-barlang

Szöveg: Székely Kinga, fotó: Borzsák Péter, Forrágy Csaba, Kovács Richárd
Az Aggteleki- és Szlovák-karszt barlangjai 1995-től a Világörökség részét képezik. A területen ismert mintegy 1200, rendkívül változatos barlang közül a legismertebb és leglátogatottabb a 25,5 km összhosszúságú Baradla-Domica rendszer. E barlang kialakulásával, történelmével, élővilágával és bejárható túraútvonalával ismert meg a 28 oldalas kiadvány és lenyűgöző képanyaga.

Az Aggteleki Nemzeti Park természeti értékei II. Az Aggteleki-karszt gerinces állatai

Szöveg: Horváth Róbert
A látványos képanyaggal illusztrált kis füzet 23 oldalon mutatja be az Aggteleki-karszt gerinces állatvilágát, rendszertani csoportosításban. A kiadvány külön figyelmet szentel a karszt változatos élőhelyein szép számmal élő madaraknak és a nemzeti park területére lassacskán újra visszatérő nagyragadozóknak. Emellett az Aggteleki Nemzeti Park címerállatával, a foltos szalamandrával, a karszt barlangjaiban és templomtornyaiiban előforduló denevérekkel és számos más gerinces állattal is megismerkedhet az olvasó.

Az Aggteleki Nemzeti Park természeti értékei III. Az Aggteleki-karszt növényvilága

Szöveg: Tóth Erika
A 23 oldalas füzetke élőhelyenként tematizálva, gyönyörű képanyaggal illusztrálva mutatja be az Aggteleki-karszt növényvilágát, rávilágítva a sokféleség okaira, bemutatva a ritka, megmaradt növénytani kincseket és az évszázados emberi tevékenység hatásait.

Az Aggteleki-karszt barlangjai Világörökség a föld mélyében

Szerk.: Székely Kinga, szöveg: Takácsné Bolner Katalin
A különösen sok fotóval illusztrált 60 oldalas kiadvány az Aggteleki-karszt mélyén meghúzódó barlangok varázslatos világával ismerteti meg az olvasót, aki a könyvet lapozgatva meggyőződhet arról, hogy az Aggteleki- és a Szlovák-karszt barlangjai méltán viselik a Világörökség címet.

Baradla-barlang

Időutazás a cseppkövek birodalmában
A Baradla-barlang hazánk legnagyobb barlangrendszeré és egyik kiemelkedő természeti értéke. A könyv népszerű stílusban összegzi a barlanggal kapcsolatos ismereteket a kialakulásától, élővilágától kezdve a feltárásán és kiépítésén át a kultúrtörténeti vonatkozásokig. Több mint százötven archiv és mai fotó illusztrálja a kötetet.

Varázslatos karsztvidék

Hiánypótló kötetként jelent meg a 20. születésnapját ünneplő Aggteleki Nemzeti Parkot bemutató fotóalbum. A könyv elsősorban „élőhelyként” mutatja be a területet, ahol egyenrangú szereplő a barlang, a víz, a növény, az állat és az ember.

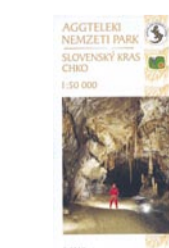
Az Aggteleki-karszt, a Szlovák-karszt (Gömör-Tornai-karszt) és a Cserehát Turistaatlás és útikönyv (Cartographia Kft., Budapest)

A spirálozott kiadványban a térképlapokon kívül általános ismertetőt találunk a Gömör-Tornai-karsztról, a Cserehától és az Aggteleki Nemzeti Parkról. A térkép emellett ismerteti a terület településeit, túraútvonalakat javasol autósoknak, kerékpárosoknak és gyalogtúrázóknak, és sok más hasznos turisztikai információval szolgál.

Aggteleki Nemzeti Park – Narodný Park Slovenský Kras (Paulus Kiadó)

A turistatérkép az Aggteleki- és Szlovák-karszt területét foglalja magába. Segítségével a túrázó a karszt kulturális és természeti látnivalóira egyaránt rátalál, a területen alaposan tanulmányozható változatos karsztjelenségeket is beleértve. A térkép hátoldalán látványos képekkel illusztrált rövid ismertetőt találunk magyar, szlovák és angol nyelven.

Rövid híreink

Pihenőhely a hulladéklerakó helyén

A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság a Karancs–Medves Természetvédelmi Alapítvánnyal közösen a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium pályázati forrásából felszámolta a Karancs–Medves Tájvédelmi Körzet részét képező Salgótarján-salgóányai városrészt illegális hulladéklerakóját. A Zagyva forrásvidékén kialakult szennyezés jelentős hatást gyakorolt a folyó felső szakaszára. A munkálatokba a helyi lakosság is bekapcsolódott, valamint a helyi általános iskolások rajzpályázat keretében mutatták be a természeti környezetünk szennyezésének káros hatásait. A felszámolt hulladéklerakó területén pihenőhely került kialakításra, és a kihelyezett információs tábla segítségével megismerhetik az ide látogatók a Medves forrásainak kialakulását. A pihenőhely ünnepélyes átadására és a rajzpályázat díjazására a „Földünkért Világnap” keretében 2006. október 20-án került sor.

Fotó: Stószek Krisztina

Gőték, ebihalak pácban

Fotó: Barta Zsolt

A Bükkben található természetes tavcskák a tél közeledtével sem néptelenednek el teljesen. A magasabb részekben lévő vizes élőhelyek iszapjában alpesi gőte lárvák, barna varangy és gyepi béka ebihalak, szalakötő lárvák vészlik át a telet és csak a következő évben alakulnak át. Az idei száraz időjárás miatt azonban az élőhelyek egy része teljesen kiszáradt, a bennük lévő, át nem alakult lárvák elpusztultak. De a megmaradt tavcskák is néhány tenyényire zsugorodtak, vízszintjük lecsökkent, ezért a bennük élő több száz lárvát, ebihalat összezsúfolódott. Ezen vizes élőhelyek faunájának megmentése érdekében a természetvédelmi őrszolgálat tagjai – aktív védelmi munka keretében – folyamatosan vizet hordanak a kiszáradóban lévő tavcskákhoz. Ennek köszönhetően több száz kétlábú mentünk meg a biztos pusztulástól, biztosítjuk túlélésüket a szélsőséges időjárási viszonyok közepette is.

Madárvonulás-kutató és Természetvédelmi Tábor a Bódva völgyében

A Magyar Madártani Egyesület Gömör-Tornai Helyi Csoportja és az ANPI által szervezett vonulatkutató táborban 2006. őszén közel 6300 énekesmadarat jelöltünk és vizsgáltunk meg. A vizsgálatok célja a területen átvonuló fajok dinamikájának, fajösszetételének és állományainak hosszú távú monitoringja. A tábor munkájában az ország minden részéről közel kétszáz önkéntes vett részt. Az itt folyó bemutató tevékenység keretében húsz óvoda és iskola több mint ezer gyermekét fogadtuk tanórával és alternatív biológiaórákkal.

Fotó: Szeghalmi János

Madárgyűrűző hétvége Szöllőskén

2006. szeptember utolsó napjaiban az Eger melletti Szöllőske-pusztán madárgyűrűző hétvégét rendezett a Magyar Madártani Egyesület Bükk Helyi Csoportja. Ezen a helyszínen ez volt az első ilyen jellegű esemény, de az eredmények alapján nem az utolsó. A három nap során 23 faj 315 példánya került hálóbá. A fajok jelentős része az ez idő tájt még nálunk tartózkodó, illetve a már vonulásban lévő madarak közül került ki. Kiemelésre kíváncsiak a kis légykapó elég késeinek tekinthető előfordulása, és négy darab tüzesfejű királyka befogása. Utóbbi faj költése a régióban még nem bizonyított, és ez a madár a vonulási időszakban is elég ritkának számít.

Aktuális barlangvédelmi hírek

A kora nyári, június eleji hirtelen lezúduló nagy csapadékmennyiség következtében egyes barlangok bejárata eltömődött. Járhatatlanná vált például a Sziklafal-alatti-barlang, az Ikertebr-i-barlang, a Picoluc-barlang és a Szamentu-barlang. A Bolhási-víznyelőbarlang első szifonjának eltömődése, a folyamatos vízelöntés és a bejárat téli lefagyása miatt a barlang szifonsora, a Fő-ág évek óta nem járható – ezért a barlang térképezése is szünetel. A szifon átbontását igazgatóságunk a közeljövőben tervezi. Az áramvízvezeték több víznyelő barlang bejáratát hordalékkal, uszadékfával torlaszolták el, lehetetlenné téve a barlangok látogatását, kutatását. A bejáratok megtisztítását a barlangkutató egyesületek, valamint a BNPI munkatársai végezték.

Fotó: Baráz Csaba

Halfaunisztikai kutatások a BNPI területén

Októberben is folyik a BNPI működési területén található vízterekben az európai közösségi jelentőségű halfajok felmérése. A szakemberek a mintavételezéshez használt protokoll alapján elektromos halászgéppel dolgoznak. A munka során számos természetvédelmi jelentőséggel rendelkező faj élőhelyének adatai kerültek megerősítésre, illetve számos faj esetében új előfordulások váltak ismertté. Az eddigi felmérések során – melyek a Zempléni-hegység kisvízfolyásait, a Hejőmente, a Taktaköz természetes és mesterséges vizeit és a Hernádöt érintette – a halfajok közül helyenként nagy számban került elő a lápi póc, a petényi márna és a német bucó.

Fotó: Gombkötő Péter

Környezeti nevelési konferencia

A Heves Megyei Önkormányzat Pedagógiai Intézete és a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság idén második alkalommal rendezte meg az iskolai tanulók környezettudatos magatartásának, életvitelének kialakítását célzó konferenciát a Nyugati Kapu Oktató- és Látogatóközpontban, 2006. novemberében.

A közoktatási törvény 2003. évi módosítása kötelezővé tette a pedagógiai programok felülvizsgálatát és új tartalmi elemekkel való bővítését. Az újragondolás egyben lehetőséget is kínál arra, hogy a környezeti nevelés átfogó céljait megvalósítsuk, a felnővekvő nemzedék képessé tegyük a környezeti válság elmélyülésének megakadályozására, elősegítve az élő természet fennmaradását és a társadalmak fenntartható fejlődését.

A rendezvény résztvevőit Dudás György igazgatóhelyettes köszöntötte, majd ismertette a BNPI környezeti nevelés terén kifejtett tevékenységét. Dr. Lakatos Gyula a KLTE Alkalmazott Ökológiai Tanszék vezetője a fenntartható fejlődésről tartott előadást. Ezt követően a résztvevő intézmények jó gyakorlatainak bemutatására került sor. A konferencián 28 intézményből 42 fő vett részt.

Fotó: Ács József Róbert

Ablakcsere a perkupai denevérekolónia védelmére

Sikerrel befejeződött a perkupai református templom ablakainak kivételése és beépítése, mely az épületben élő kiemelkedő jelentőségű denevérekolónia megőrzését szolgálta. A toronyban évek óta nagy számban élnek fokozottan védett denevérek (pl. nagy patkós denevér, csonkafüülű denevér), melyeket a rendszeresen betelepülő galambok és gyöngybaglyok veszélyeztettek. A beruházás az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság és a helyi egyházközség összefogásával valósult meg.

Fotó: Gombkötő Péter

Denevérek a lakásban

Több alkalommal jelennek meg védett denevérek emberi környezetben, különösen a házigyári technológiával készült épületekben. A társasházak lakói számára – akik leggyakrabban a korai és a törpedenevérral találkoznak – ilyenkor, a tél elején úgy tűnhet, hogy elszaporodnak a denevérek. Ugyanis a nyáron itt jelenlévő állományhoz északi csatlakoznak: a folyamatos fagyok beálltáig tart a denevérek vonulása, melynek során a tőlünk északabbra fekvő országok állományai tömegesen vonulnak dél felé. Néha sötétedéskor, az ablakok előtt repkedő denevérek a lakók kisebb-nagyobb riadalmára a lakásokba is bejutnak. Az elmúlt néhány hétben kollégáinkat is gyakran riasztották lakásba bepertült denevérek miatt. Az idei egyik legnagyobb mentett állomány egy kb. 150 egyedből álló törpedenevér kolónia volt.

Fotó: Baráz Csaba

„Denevérek éjszakája” az Aggteleki- és a Szlovák-kaszton

Szlovák–magyar együttműködés keretében, az országhatár két oldalán összesen 8 helyszínen rendezték meg ebben az évben a „Denevérek éjszakája” programsorozatot az Aggteleki- és Szlovák-kaszton. Legsikeresebb a hazánkban a legnagyobbak közé tartozó 2000 példányos kereknyergű patkósdenevér kolónia kihúzásának megfigyelése volt, ahol 50 érdeklődő ismerkedhetett meg e rejtélyes állatok életével és védelmével, illetve csodálhatta a denevérek röptét.

Fotó: Márkus Imre

Megnyert pályázat a biomonitoring hálózat fejlesztésére

A természetvédelmi munkához elengedhetetlenül szükséges a védett területek folyamatos megfigyelése, adatok gyűjtése. Ezen megfigyelések eredményei alapján tudják a szakemberek eldönteni, hogy egy természetileg értékes területet milyen tényezők veszélyeztetnek, s ezek alapján döntenek a további kezeléssel, beavatkozással. A Gömör-Tornai-karszt országhatárra kettéosztott, de természetföldrajzi, ökológiai és kulturális szempontból egységet képező területén az adatok gyűjtésének összehangolása és azok együttes összegzése igen fontos információkhoz juttatja a határ két oldalán lévő Aggteleki és Szlovák-karszt Nemzeti Park munkatársait. Az adatok alapvető módon segítik a terület egyedülálló értékeinek, a világörökségi helyszíneknek, a benszülött állat- és növényfajoknak a megőrzését. A program 2006. májusától 2008. tavaszáig tart.

Felölös kiadó: Duska József igazgató
Kiadja: Bükk Nemzeti Park Igazgatóság
3304 Eger, Sánc út 6.
Levelezési cím: 3301 Eger, Pf. 116
Telefon: 36/411-581, Fax: 36/412-791
E-mail: bnptikarszag@bnp.kvvm.hu
www.bnpi.hu

Felölös szerkesztő: Baráz Csaba
Szerkesztik: Bíró Barbara,
Császár Zsuzsanna,
Klein Dávid,
V. Litkei Krisztina, valamint
az ANPI és a BNPI munkatársai
Lektorálják: Holló Sándor, Ludányi Csaba

Nyomdai munkák: Garamond Kft. Eger
Grafika és tördelés: Molnár Zoltán

ISSN 1788-2567
Nyilvántartási szám: 2.9/1221-1/2006
Készült az INTERREG IIIA program keretében
az Európai Unió és a Magyar Kormány támogatásával.